

Lausunto Kaupunkisuunnitteluviraston osayleiskaavaan – Kivinokka

Helsingin asuntopulaa ei voi ratkaista rakentamalla Kivinokka. Sen sijaan Kivinokka on virkistysratkaisu suurelle osalle Helsingiä.

Helsingissä 30. syyskuuta 2013

Kivinokka-liike

Kivinokkalaiset ry

JHL:n Helsingin yhteisjärjestö ry

Sisällysluettelo:

1. Kehitetään Kivinokkaa virkistysalueena
2. Helsingin kasvaessa Kivinokka on entistä tärkeämpi virkistysalue
3. Avoin virkistysalue on panostusta hyvinvointiin
4. Kaiken kansan vapaa-ajanviettoa
5. Kestävän kehityksen Kivinokka
6. Vastuu kulttuurihistoriasta ja luontoarvoista
7. Kivinokka ei ratkaise Helsingin asuntopulaa, vaan se on ratkaisu kasvavan kaupungin virkistäytymistarpeeseen
8. Kivinokka on kaupungille edullinen vaihtoehto
9. Vetoamukset ja adressit
10. Lisäselvityksiä ja taustatietoa

Liite 1: Kivinokan osayleiskaavan valmistelun periaatteellisten vaihtoehtojen arviointi ja mielipiteet

Liite 2: Kivinokan kehittämisehdotukset

Liite 3: Asuntotuotanto ja asuntotarpeen arviointi

Viitteet

1. KEHITETÄÄN KIVINOKKAA VIRKISTYSALUEENA

Kaupunkisuunnitteluvirasto on esittänyt Kivinokan tulevaisuudesta kolme periaatteellisia vaihtoehtoa osayleiskaavoituksen valmisteluvaiheessa. Ensimmäisessä vaihtoehdossa aluetta kehitetään virkistysalueena, toisessa Kivinokkaan rakennetaan 4000 - 5000 asuntoa ja kolmannessa noin 12 000 asuntoa.

Kivinokan rakentamiseen tähtäävät vaihtoehdot tuhoavat alueen käytön virkistysalueena. Helsingin kasvaessa ja kaupunkirakenteen tiivistyessä Kivinokan virkistysalueen merkitys kasvaa entisestään. Haluamme, että kaupunki kehittää Kivinokkaa kaikille avoimena virkistysalueena yhdessä kaupunkilaisten ja kivinokkalaisten kanssa.

Alueen kulttuuri- ja virkistysmahdollisuuksia tulee kehittää kaikkia sosiaaliryhmiä silmällä pitäen. Myös kesämajatoimintaa pitää monimuotoistaa. Alueelle mahtuu uusia kesämajoja. Omistamisen rinnalle on mahdollista synnyttää 2000-luvun kaupunkilaisten tarpeisiin vastaavaa majailukulttuuria, esimerkiksi vuokramökkejä, kimpptomökkejä, sosiaali- ja terveystoimen sekä järjestöjen hallinnoimia kesämajoja.

Kivinokka on ekologinen ihme. Se sijaitsee Viikin luonnonsuojelualan helmassa. Viikki-Vanhankaupunginlahden luonnonsuojelualue on Helsingin tärkein luontokohde. Vanhankaupunginlahti on osa EU:n Natura-verkosta ja tärkeä vesilintujen elinympäristö. Virkistys- ja kesämaja-alueena Kivinokka ei kuormita ympäristöä eikä vaaranna Natura 2000 -alueen arvokasta luontoa.

Kivinokan historia ulottuu keski-ajalle ja nykyisenkaltaisesti siellä on kesämajailtu lähes sata vuotta. Kivinokka on Suomen ja Euroopan mittakaavassa ainutlaatuinen kesämaja- ja virkistysalue. Jos se tuhoataan, emme saa sitä koskaan takaisin. Kivinokka ei elä menneisyytenä. Se tarvitsee tulevaisuuden ollakseen vireä ja kehittyvä kaupunkilaisten keidas.

Tuhannet yksityishenkilöt ja kymmenet yhteisöt ovat adressissa puoltaneet Kivinokan virkistysaluekäyttöä.

2. HELSINGIN KASVAESSA KIVINOKKA ON ENTISTÄ TÄRKEÄMPI VIRKISTYSALUE

Helsinki kasvaa ja uudet kaupunkilaiset tarvitsevat asuntoja. On selvää, että kaikki mahdolliset alueet on tutkittava asuntorakentamisen kannalta ja erityisesti ne alueet, jotka ovat saavutettavissa raideliikenteellä. Tässä kohtaa on kuitenkin esitettävä kysymys siitä, millaisen Helsingin haluamme. Missä uudet ja vanhat kaupunkilaiset kalastavat, järjestävät merenrantaan elokuvaesityksiä, uivat, grillaavat, juhliivat lavatansseissa kaupunkijuhannusta, tarkkailevat lintuja, hämmästelevät lepakoita tai tuijottavat merta?

Korvaamaton lähivirkistysalue

Kivinokan merkitys virkistysalueena on kasvanut koko ajan ja kasvaa edelleen. Kantakaupunkiin ja itäisen Helsinkiin rakennetaan asuntoja ja kaupunkirakenne tiivistyy. Metroradan varteen Kivinokan kupeeseen on noussut mm. Herttoniemenranta, joka tekee Herttoniemestä lähes 25 000 asukkaan kaupunginosan. Herttoniemenrannan asemakaavan vahvistaessaan Helsingin Kaupunginvaltuusto päätti nykyisin voimassa olevaa yleiskaavaa noudattaen, että Kivinokka palvelee Herttoniemenrannan lähivirkistysalueena. Tällä perusteella asuntoalueen viheralueiden määrästä tingittiin.

Virkistysaluevaihtoehto valmisteltava kunnolla

Kivinokan virkistysaluevaihtoehdossa kannatamme huomattavasti rohkeampaa otetta. Virkistystoimintoja, joita kaupunkisuunnitteluviraston esityksessä oli mainittu, ei ollut esitetty kuvissa. Käytännössä havainnekuva puuttui kokonaan. Kivinokkalaiset ovat myös esittäneet tahtonsa ja ideoitaan virkistysalueen tehostamiseksi ja parantamiseksi, jotka on toimitettu KSV:n tietoon. Nykyisellään Kaupunkisuunnitteluviraston esitys asettaa virkistysvaihtoehdon altavastaajan rooliin. Jos virkistysvaihtoehtoa pidetään tosissaan vaihtoehtona, täytyisi siitä olla vastaavat periaatteelliset luonnokset kuin rakentamisvaihtoehdoistakin (VE2, VE3) ennen materiaalin kunnollista arviointia ja ennen vaihtoehtojen ja arviointitulosten esittelyä Kaupunkisuunnittelulautakunnassa.

Kivinokan asuntorakentaminen tarkoittaisi huomattavia liikenneinvestointeja alueella.

Kaupunkisuunnitteluviraston toteamus, että 4000 asukkaan vaihtoehto voitaisiin toteuttaa nykyisillä liikennejärjestelyillä, on ylioptimistinen. Ennen päätöksentekoa eri kaavoitusvaihtoehtojen tulee olla huolellisesti ja uskottavasti selvitetty. Nyt viraston esityksissä on esimerkiksi virheellistä tietoa Kivinokan ja metroasemien välisistä etäisyyksistä.

Kivinokan vaikutusalue ulottuu koko Helsinkiin

Kivinokan vaikutusalue on kokoansa suurempi, niin maantieteellisesti kuin henkisesti. Se toimii lähivirkistysalueena Herttoniemen lisäksi muun muassa Kalasataman (tulossa 20 000 asukasta ja 8 000 työpaikkaa), Sörnäisten (7 000 asukasta), Hermannin (3 300), Toukolan (4 500), Kumpulän (3 700), Vallilan (7 700), Kallion (18 000), Kruununhaan (6 800) ja Viikin (11 000) asukkaille. Kruunuvuorenrantaan tulee asunnot 10 000 asukkaalle. Lukemattomille kaupunkilaisille lähin uimaranta löytyy Kivinokasta. Myös itäisen Helsingin, muun muassa Laajasalon (15 500 asukasta) ja Vartiokylän (30 000) asukkaat käyttävät Kivinokan virkistysaluetta. Kesämajojen haltijat tulevat ympäri Helsinkiä.

Kivinokkaa käyttävät jo nyt kymmenet tuhannet helsinkiläiset. Kivinokka on kaikkien helsinkiläisten virkistysalue ja sellaisena sitä tulee kehittää. Emme halua, että Kivinokasta tulee asuinalue verrattain pienelle piirille.

Kehitetään Kivinokkaa, ei museoida

Kivinokka on avoin ja toiminnallinen virkistysalue kaikille. Kivinokka ei ole museo. Sen ovat Nokan käyttäjät ymmärtäneet. Nyt on Helsingin päättäjien vastuullisuuden aika. Kivinokan ongelma on ollut se, että kaupunki on jatkanut toistuvasti alueen vuokra-aikaa vain pienissä pätkissä ja on päästänyt alueen kehittämisen nuupahtamaan. Esimerkiksi Lauttasaaren kesämaja-alueella on jopa kymmenien vuosien vuokrasopimus. Esitämme Kivinokan aktiivista kehittämistä virkistysalueena yhdessä kaupunkilaisten kanssa.

Kivinokka on keskeinen osa Helsingin kaupunkia

Kivinokka on Vanhankaupunginlahden maisematilassa merkittävässä asemassa. Vuosi sitten (31.1.2012) laaditussa Helsingin kaupungin yleissuunnitelman liitteessä Kivinokka liitetään osaksi Vanhankaupunginlahden kokonaisuutta. Helsingin ympäristölautakunta totesi vuonna 2011, että *"Kivinokka on ympäristölautakunnan mielestä aiheellista liittää tyveään myöten Helsingin kaupunkiin sekä perustaa vanhan metsän alue ja tarkemmissa inventoinneissa mahdollisesti löytyvät arvokohteet luonnonsuojelualueiksi."* (Ympäristölautakunnan lausunto kaupunginhallitukselle 24.5.2011).

Kaupunkisuunnitteluviraston esityksissä Helsingipuisto on unohdettu. Vaihtoehdoissa 2 ja 3 oltaisiin rakentamassa asuintaloja nimenomaan Kivinokan kärkeä myöten. Kerrostalon ja rantaviivan väliin jätettävää kapeaa suojavyöhykettä ei kai ihan vakavissaan voi kutsua osaksi Helsingipuistoa.

3. AVOIN VIRKISTYSALUE ON PANOSTUSTA HYVINVOINTIIN

Millainen Kivinokka voisi olla tulevaisuudessa? Luonto ja kulttuuri ovat tiivistyvässä kaupunkirakenteessa keskeinen osa ihmisten hyvinvointia. Tähän Kivinokasta löytyy potentiaalia. Jotta Kivinokka olisi yhä useamman kaupunkilaisten käytössä, aluetta tulisi kehittää merellisenä kansanpuistona.

Koululaisten oppimisympäristö

Kivinokassa käy jo nykyisellään paljon koululaisryhmiä. Luontoarvoiltaan arvokas Kivinokka on erinomainen paikka bongata lintuja ja lepakoita. Ikaikainen aarnimetsä ja vanhankaupungin luonnonsuojelualueen läheisyys antavat siihen hyvät mahdollisuudet. Alueen luontopolkuja voisi saada entistä paremmin koululaisten käyttöön. Kaupunki voisi myös rakentaa Kivinokkaan julkisilla liikennevälineillä tavoitettavan koululaisten leiri- ja yökoulupisteen. Luontopolut lintutorneineen alueella ovat jo. Luontotalon muutettua Meriharjun leirikeskukseen Helsingin alakoululaisten perinteisten yökoulujen järjestäminen Meriharjussa on harventunut talon käyttötarkoituksen muututtua.

Kulttuuritapahtumien Kivinokka

Kivinokan erikoisuus on sen käyttäjien moninainen ikärakenne. Se on suosittu paikka viettää vapaa-aikaa ja harrastaa kulttuuria. Kivinokassa järjestetään vapaaehtoisvoimin talkootyöllä runsaasti suosittuja yleisötapahtumia; esimerkiksi elokuvafestareita, konsertteja, lavatansseja, juhannusjuhlia, kirjatapahtumia ja kalastuskilpailuja. Kivinokassa toimii kesäteatteri ja vuosittain järjestetään ympäristötäidenäyttelyitä. Vaikka kaupunki ei Kivinokkaan suuresti ole panostanutkaan, kaupunkilaiset arvostavat jo nyt aluetta ja järjestävät siellä omaehtoisesti tapahtumia.

Talviaktiviteettejä tulee kehittää

Kivinokassa ei ole ikuinen kesä. Talvikunnossapito lisäisi alueen käyttöastetta. Lenkkipolkujen auraus, latuverkoston jatkaminen rantoja pitkin hiihtäjille, matkaluistelua varten aurattu jäärata – kaikki tämä onnistuisi Kivinokassa ilman, että alueen herkkä luonto kuormittuu. Alueelle tulisi saada yleinen sauna, joka olisi myös talviuimareiden käytössä. Tässä Helsinki voisi ottaa mallia Tampereen Rauhanniemestä.

Palveluntarjoajina voisivat toimia osuuskunnat, yhdistykset ja pienyrittäjät, jotka tuottaisivat Kivinokkaan hyvinvointi- ja virkistyspalveluita.

Autoton Kivinokka

Myös ekologista liikkumista on lisättävä ja Kivinokka on säilytettävä autottomana alueena.

Vanhankaupunginlahden turvaaminen Naturan suoja-alueena ei vaarantuisi, jos pyöräilyreitti ylttäisi ympäri lahden Kivinokkaan saakka. Kivinokka olisi oiva sijainti myös melontakeskukselle. Kivinokan rakentaminen asuinkäyttöön toisi alueelle vilkkaan autoliikenteen, joka olisi haitaksi ympäristölle ja tuhoaisi historiallisen Kulosaaren kartanomiljöö.

Kivinokka sijaitsee meren rannalla, joten olisi luonnollista, että alue olisi helposti tavoitettavissa myös mereltä. Kivinokkaan tulisi saada esimerkiksi pienvenelaituri ja vesibussiyhteys.

4. KAIKEN KANSAN VAPAA-AJAN VIETTOA

Kesämajaperinne tuo Kivinokkaan vuosittain noin 2000 kesämaja-asukasta. Kesämajat ovat jo vuosikymmeniä olleet osa Helsingin omaleimaisinta ja elävää kaupunkikulttuuria ja paikallisperinnettä. Toisin kuin siirtolapuutarhoissa, kesämajaan ei kuulu omaa tonttia tai pihaa. Aidat eivät rajaa majattomien kaupunkilaisten liikkumista: koko Kivinokan virkistysalue on kaikkien kaupunkilaisten vapaassa käytössä.

Kesämajakulttuuri 2000-luvulle

Kesämajakulttuuria tulisi laajentaa monella tapaa. Kaupungin tulisi sallia kesämajojen kimppaomistus sekä myös vuokraaminen useamman perhekunnan, ystäväporukan tai vaikkapa yhdistyksen käyttöön. Näin esimerkiksi pienituloisilla yksinhuoltajaperheillä olisi parempi mahdollisuus nauttia kesämajailusta.

Kivinokassa tulisi jatkossa olla myös kesämajoja, jotka olisivat kaikkien kaupunkilaisten vuokrattavissa. Tämä edellyttää Helsingin kaupungin maanvuokraussääntöjen muuttamista. Kesämajoja tulisi voida vuokrata myös kaupungin eri hallintokuntien, kuten opetusviraston ja sosiaali- ja terveystieteiden viraston, erilaisten kolmannen sektorin toimijoiden sekä yhdistysten käyttöön. Majavuokrausta voisi tehdä yhteistyössä esimerkiksi erilaisia sosiaalisesti tuettuja lomia järjestävien tahojen kanssa.

5. KESTÄVÄN KEHITYKSEN KIVINOKKA

Kivinokka virkistys- ja kesämaja-alueena ei kuormita ympäristöä. Kaikille avoin virkistysalue tarjoaa helsinkiläisille mahdollisuuden ekologiseen lomailuun kotikaupungissa. Kesämaja-alueella voi tehdä monia arkielämän valintoja, jotka eivät kuormita ympäristöä.

Mökille polkupyörällä tai metrolla

Kesämajat ovat saavutettavissa joukkoliikenteen tai polkupyörien avulla. Nämä ovat ympäristöystävällisiä vaihtoehtoja sille, että pitäisi matkustaa kenties satojenkin kilometrien päähän lomailemaan.

Kivinokassa tuotetaan lähiruokaa ja suositaan lähipalveluita

Kesämajoihin ei tule sähköä eikä lämmintä vettä. Kivinokan viljelypalstoilla tuotetaan lähiruokaa, mikä vähentää ruoantuotantoon liittyviä päästöjä. Kivinokan noin 2000 kesämaja-asukasta vieraineen hyödyntävät lähialueen palveluita ja tekevät lomalla kaikki ostoksensa Helsingissä. Rahaa ei viedä pois Helsingistä, ja se hyödyttää helsinkiläisiä yrittäjiä ja veronmaksajia.

6. VASTUU KULTTUURIHISTORIASTA JA LUONTOARVOISTA

Helsingillä on vastuu omasta kulttuurihistoriastaan. Kivinokka kantaa aiempien sukupolvien kulttuurivalintoja ja luontoarvoja. Näitä ei ole oikeutta hukata nykyisiltä, eikä tulevilta helsinkiläisiltä. Jos Kivinokan kulttuurihistoriallinen ja luontoarvoiltaan kallis alue nyt tuhoetaan, sitä ei saada enää koskaan takaisin.

Historiallinen Kulosaaren kartanomiljö

Kivinokan historia juontaa keskiajalle ja alue oli Kulosaaren kartanon maita. Carl Ludvig Engelin suunnittelema empiretyylinen kartanorakennus on peräisin 1810-luvulta. Kartano, sen puisto ja piharakennukset ovat uhattuina, jos Kivinokka ei säily virkistysalueena.

Perinteinen kesämaja-alue

Kivinokan työväen kesämajaperinne on lähtöisin 1900-luvun alkupuolelta. Monet majat ovat vielä alkuperäisiä 1940- ja 1950-luvun majoja, jotka on tehty kaupunginarkkitehti Hilding Ekelundin tyyppiirustuksilla. Esimerkiksi siirtolapuutarhoja Suomessa on lukuisia, mutta Kivinokan kaltaista 600 rakennuksen kesämaja-aluetta ei ole muualla Suomessa. Tämän on todennut myös Helsingin kaupunginmuseo lausunnossaan; "Kaupunginmuseo katsoo, että Kivinokan alueen käyttö on siinä mielessä vakiintunut virkistyskäyttöön ja alueella on senkaltaisia arvoja, että ympäristö tulisi jatkossakin säilyttää" (Kaupunginmuseon lausunto kaupunkisuunnitteluvirastolle 23.11.2011).

Helsinkiin ollaan suunnittelemassa uusia siirtolapuutarhoja. Emme näe järkeä siinä, että samanaikaisesti historiallisesti arvokas kesämaja-alue purettaisiin.

Vilkasta vapaa-ajan viettoa

Lähes sadan vuoden kuluessa Kivinokkaan on rakentunut oma kulttuuri, johon kuuluvat mm. yhdistysten ylläpitämä siirtolapuutarha-, kesämajailu-, veneily-, kalastus-, kasvimaat-, urheilu- ja tanssilavatoiminta. Tämä vapaa-ajanvietto- ja harrastustoiminta on juuri sellaista urbaanin elämän monimuotoisuutta, jota Helsingin kaupunki on viime vuosina pyrkinyt eri tavoin tukemaan.

Arvokas luontoympäristö

Iso osa Kivinokasta on arvioitu eläimistön tai kasvillisuuden kannalta arvokkaaksi. Kivinokassa on tärkeä lepakoalue sekä arvokas vanha metsä ja tervaleppälehto, joka kuuluu Helsingin luonnonsuojeluohjelmassa 2008–2017 rauhoitettavaksi esitettyihin alueisiin. Osa Kivinokasta kuuluu Vanhankaupunginlahden suojattuun Ramsar-alueeseen. Vuonna 1971 allekirjoitetun Ramsar-sopimuksen tavoitteena on estää kosteikkojen häviäminen. Kosteikot ovat maailman uhanalaisimpia ympäristöjä. Vanhankaupungin lintualue jatkuu Kivinokalle ja metsä on vanhaa. Taajamatoimintojen sijoittaminen arvokkaan luonnonsuojelualueen viereen vahingoittaisi sitä tuntuvasti. Kivinokan itäinen ranta rajautuu suoraan Natura 2000-verkostoon kuuluvaan Viikin-Vanhankaupunginlahden luonnonsuojelualueeseen.

7. KIVINOKKA EI RATKAISE HELSINGIN ASUNTOPULAA, VAAN SE ON RATKAISU KASVAVALLE VIRKISTÄYTYMISTARPEELLE

Kivinokka ei ole ratkaisu valtakunnalliselle kehitykselle, jossa väestö Suomen maakunnista muuttaa pääkaupunkiseudulle. Helsingin väkiluvun kasvu ei ole peruste Kivinokan kansanpuiston muuttamiseksi asuinlähiöksi. Päinvastoin. Kaupungin kasvu on perusteltu Kivinokan säilymiselle virkistysalueena.

Tulevaisuudessa, 700 000 asukkaan tiiviisti rakennetussa Helsingissä Kivinokka on entistä tärkeämpi henkireikä. Kivinokan säilyminen virkistysalueena keventää jo nyt hyvin raskaasti kuormittuvia Seurasarta, Mustikkamaata, Pihlajasaarta ja Keskuspuistoa.

Kaupungin tulee kaavoituksella turvata ja kehittää Kivinokan nykyisiä toimintoja kaikille avoimena virkistysalueena, joka on kohtaamispaikka niin lapsiperheille, vanhuksille, koululaisille, nuorille, maahanmuuttajille, urheilijoille, luontoharrastajille ja kesämajalaisille. Kivinokasta tulee kehittää brändi, jota Helsinki voi yleästi esitellä turisteillekin.

Kivinokan tulevaisuus virkistysalueena pitää turvata, jotta sitä voidaan kehittää.

8. VIRKISTYSALUE ON KAUPUNGILLE EDULLINEN VAIHTOEHTO

Kivinokan pitäminen virkistysalueena on kaupungillekin edullinen vaihtoehto. Nyt Kivinokasta pitävät huolta vuokralaiset (Kivinokkalaiset ry, Ponnistus ja JHL), ja tulevaisuudessa Kivinokassa voisi olla yhä enemmän kolmannen sektorin toimijoita ja pienyrityksiä tarjoamassa palveluitaan ja kehittämässä aluetta yhdessä nykyisten vuokralaisten ja kaupunkilaisten kanssa.

Kivinokan virkistysalue ei maksa nykyisin kaupungille juuri mitään - päinvastoin: Kivinokan järjestöt maksavat tällä hetkellä kaupungille vuosivuokraa noin 150 000 euroa. Kivinokan vuokralaiset kustantavat itse veden, jätehuollon, alueen siivouksen, yleiset vessat ja muun ylläpidon.

Miten arvioida avoimemman Kivinokan kustannusvaikutuksia kaupungille? Kesämajojen lisääntyvä rakentaminen ja vuokraaminen toisi lisää vuokratuottoja kaupungille. Melontakeskuksen, kaikille avoimen rantasaunan tai vierasvenelaiturin rakentaminen toisi tietysti aluksi kustannuksia, mutta jatkossa varmasti kolmannelle sektorille tai pienyrityksille ulkoistettuna vuokratuottoja. Yksi vaihtoehto olisi se, että kaupunki antaisi mahdollisuuden ja resurssit - Kivinokan eri järjestöt osallistuisivat hankkeiden toteuttamiseen.

Kivinokan virkistyskäytön tehostaminen vaatisi aluksi hyvin pieniä panostuksia: talvikunnossapitoa, latureittien jakamista Kivinokan ympäri, retkiluisteluradan auraamista.

9. VETOOMUKSET JA ADRESSIT

Netissä on kaksi adressia Kivinokan virkistyskäytön puolesta osoitteissa adressit.com/kivinokka ja adressit.com/kivinokkalaiset. Adresseissa on yhteensä noin 5000 allekirjoitusta (tilanne 27.9.2013). Lisäksi adressia on kerätty perinteisesti paperille, ja siihen on kerätty noin 2000 nimeä.

Netissä myös yhdistykset ja yhteisöt ovat voineet ottaa kantaa Kivinokan virkistysaluekäytön puolesta osoitteessa kivinokka.fi/vaatus.

Kivinokan säilyttämistä virkistysalueena puoltavat seuraavat yhdistykset:

Alppila seura ry
As. Oy Hiihtäjä
Etelä-Suomen Vasemmistonuoret ry
Etelä-Helsingin Vihreät ry
Eteläiset kaupunginosat ry
Helsingin Yhteiskunnallisen Opiston kannatusyhdistys ry
Itäväylän Vasemmisto ry
Helsingfors svenska arbetarförening
Helsingin hoitotyöntekijät JHL 581 ry
Helsingin kaupungin toimistovirkailijat JHL 240 ry
Helsingin kirjasto- ja kulttuurityöntekijät JHL ry
Helsingin kunnalliset eläkeläiset ry
Helsingin kunnallisten koulujen henkilökunta JHL rv 133
Helsingin Ponnistus ry
Helsingin raidetyöntekijät JHL ry
Herttoniemen siirtolapuutarhayhdistys ry
Helsingin siirtolapuutarhojen aluejärjestö ry
Helsingin Sosiaalinen Oikeudenmukaisuus ry
Helsingin Terveyskeskuksen henkilökunta JHL 015 ry

Helsingin Vihreät naiset ry
Helsingin yhteisjärjestö JHL ry
Helsingin yliopistollisen keskussairaalan henkilökunta JHL ry
Hermann-Vallila Seura
Herttoniemi-Seura ry
Hästnäs ry
Itä-Helsingin Vihreät ry
Itäväylän Vasemmisto ry
Jätkäsaari Seura JS ry
Kallion Vasemmisto ry
Kiinteistöalan Toimihenkilöt Pro ry
Kivinokkalaiset ry
Kontulan Vasemmisto ry
Kulosaarelaiset ry
Kulttuuriyhdistys Lila ry
Kumpula-seura ry
Käpylä-Seura
Lauttasaaren keskusta
Lepoinstituutti ry
Myllypuro-Seura ry
Pro Eira ry
Punavuoriseura ry
Puu-Vallilalaiset ry
Reino Frin Urheilusäätiö
Roihuvuori-Seura ry
Stadin rakentajat JHL 13 ry
Taivallahden Venekerho ry
Vallilan siirtolapuutarhayhdistys ry
Vasemmistolinkki ry
Vuosaari-Seura ry
Vuosaaren Vihreät

LIITELUETTELO

Lisäselvityksiä ja taustatietoa

Liite 1: Kivinokan osayleiskaavan valmistelun periaatteellisten vaihtoehtojen arviointi ja mielipiteet

Kaupunkisuunnitteluvirasto on esittänyt Kivinokan tulevaisuudesta kolme periaatteellisia vaihtoehtoa osayleiskaavoituksen valmisteluvaiheessa. Ensimmäisessä vaihtoehdossa aluetta kehitetään virkistysalueena, toisessa Kivinokkaan rakennetaan 4000-5000 asuntoa ja kolmannessa noin 12 000 asuntoa [1], [2].

A. Periaate-ehdotusten parempi havainnollistaminen

Periaatteellisia vaihtoehtoja rasittaa sopivan havainnollistamistekniikan puuttuminen. Korttelitasoinen esitys näyttää siltä, että asiaa olisi paljonkin jo suunniteltu. Kyseessä on ymmärtääksemme vain havainnollistamistekniikka, kortteliaihoita on vaihtoehdoissa 1 ja 2 käytetty symbolisesti.

Vaihtoehtoja tulisi pystyä tarkastelemaan myös leikkausten ja näkymien kautta. Nyt käytössä oleva kartta-aineisto ei pysty antamaan kokonaisvaltaista kuvaa vaihtoehdoista ja niiden vahvuuksista ja heikkouksista.

Kaikkien periaatteelliset vaihtoehtojen sisältöjen ja havainnollistamisen osalta työtä tulisi jatkaa.

B. Vaihtoehtojen V1 ja V&V3 keskinäinen vertailukelpoisuus ontuu

Kaupunkisuunnitteluviraston laatima virkistysaluevaihtoehto oli nähdäksemme laadittu selvästi vähemmällä paneutumisella kuin rakentamisvaihtoehdot.

“Rakentamisen vaihtoehtoja on tutkittu teettämällä konsulttityö yleissuunnitelmasta, jossa Kivinokkaan sijoitetaan kerrostalovaltaista asuinrakentamista. Lisäksi alueelle tulee suunnitella asuinrakentamista tukevat julkiset ja kaupalliset ratkaisut. Työn tavoitteena on ideoida Kivinokan kaupunkirakennetta sekä liikenneratkaisua. Työlle ei aseteta kerrosalatavoitetta, vaan keskeisenä tehtävänä on löytää tasapainoisen ratkaisun mahdollistava rakentamisen määrä.” [3]

Vastaava periaatteellista tutkimusta virkistysvaihtoehdon osalta ja sen sisältämien palveluideoiden osalta ei ole tehty. Katsomme, että näin ollen suunnitelmat VE1, VE2, VE3 ovat tällä hetkellä keskenään vertailukelvottomia. Kolmen suunnitteluperiaatteen vertailu on mahdollista sen jälkeen kun virkistysvaihtoehtoa on tutkittu ja kehitelty samaan tasoon kuin kahta asuntorakentamisen vaihtoehtoa, joissa on haettu “maankäytön tehokkuutta, koska konsulttityö tulee toimimaan nimenomaan tehokkaaseen rakentamiseen perustuvana vaihtoehtona alueen käytöstä. Laadittavan suunnitelman tulee hyödyntää alueen vetovoimatekijöitä korkeatasoisen asuinalueen aikaansaamiseksi.” [3]

Nykyisellään kaupunkisuunnitteluviraston esitys asettaa virkistysvaihtoehdon altavastaajan rooliin. Jos virkistysvaihtoehtoa pidetään tosissaan vaihtoehtona, täytyisi siitä olla vastaavat periaatteelliset luonnokset

kuin rakentamisvaihtoehtoistakin (VE2, VE3) ennen materiaalin kunnollista arviointia ja ennen vaihtoehtojen ja arviointitulosten esittelyä kaupunkisuunnittelulautakunnassa.

Periaatteelliset vaihtoehdot on saatettava keskenään vertailukelpoisiksi ennen arviointia

B. VE1 vaihtoehdon edelleen kehittäminen ja kytkentä Helsinki puistoon

Kivinokan virkistysaluevaihtoehdossa kannatamme huomattavasti rohkeampaa otetta. Virkistystoimintoja, joita kaupunkisuunnitteluviraston esityksessä oli mainittu, ei ollut esitetty kuvissa. Käytännössä havainnekuva puuttui kokonaan. Kivinokkalaiset ovat myös aiemmin esittäneet tahtonsa ja ideoitaan virkistysalueen tehostamiseksi ja parantamiseksi, jotka on toimitettu ksv:n tietoon (Liite 2) [4]. Näitä ei ole tuotu mielestämme esiin riittävästi, tutkittu ja havainnollistettu vaihtoehdossa VE1.

Virkistysaluevaihtoehdon yhteydessä työskentelyn tulisi liittyä Kivinokan yhteistyöryhmän edustajille tarjottava mahdollisuus osallistua (esim. työpajatyöskentely 2 kertaa).

Kivinokka on Vanhankaupunginlahden maisematilassa merkittävässä asemassa. Vuosi sitten (31.1.2012) laaditussa Helsingin kaupunkisuunnittelun yleissuunnitelman liitteessä [5] Kivinokka liitetään osaksi Vanhankaupunginlahden kokonaisuutta. Helsingin ympäristölautakunta totesi vuonna 2011, että ”Kivinokka on ympäristölautakunnan mielestä aiheellista liittää tyveään myöten Helsingin puistoon sekä perustaa vanhan metsän alue ja tarkemmissa inventoinneissa mahdollisesti löytyvät arvokohteet luonnonsuojelualueiksi.” (Ympäristölautakunnan lausunto kaupunginhallitukselle 24.5.2011) [6].

Kivinokan osayleiskaavoitus tulisi mielestämme kytkeä käynnissä olevaan Helsingin puiston kaavaprosessiin siten että Kivinokka liitetään kokonaisuudessaan Helsinki puistoon.

C. Kartanoalue tuhoutuisi

Yksi pääkaupunkiseudun kauneimmista ja arvokkaimmista kartanomiljöistä on esitetty kaupunkisuunnitteluviraston molemmissa rakentamisvaihtoehtoissa 1 ja 2 ronskisti tuhottavaksi reunustamalla päärakennus lähietäisyydeltä uusilla asuintaloilla, tukkimalla yhteys rantaan ja purkamalla useita kartanon historiallisista 1800-luvun ja 1900-luvun alun sivurakennuksista. Molemmat suunnitelmat osoittavat, että Kivinokkaan on hyvin vaikea vetää katuja, etenkin pääväylää kartanon ja siirtolapuutarhan välistä, ilman että hävitettäisiin ainutlaatuinen, ikivanha kulttuurimaisema. Niinpä molemmat rakentamisvaihtoehdot jyräävät satoja vuosia vanhat luonnonkiviaidat uusien katulinjausten alle, ja tuhoavat samalla myös kartanon vanhan, kumpuilevan maaston muotoja noudattava tiestön, jonka vanhat kartat todistavat olleen nykyisillä paikoillaan jo 1700-luvulta lähtien.

Vaihtoehdot VE 2 ja VE 3 eivät mielestämme kunnioita alueen sisältämiä kulttuurihistoriallisia arvoja, eivätkä Kulosaaren kartanomiljöön arvoja, eivätkä suojellun Herttoniemen siirtolapuutarha-alueen arvoja. Mielestämme rakentamisen vaihtoehtoja on mahdotonta toteuttaa rikkomatta maankäyttö- ja rakennuslain lain pykälä §28, §29, §54 ja §118 vastaan sekä lakia rakennusperinnön suojelemisesta (498/2010) vastaan [7], [8].

D. Helsingin Vanhankaupunginlahden perinteinen saaristomaisema ja luonnonsuojelualueen eteläisen osat tuhoutuisivat.

Helsingin saariston geomorfologia ja kumpuileva saarimaisema muuttuu peruuttamattomasti, jos Kivinokkaan rakennetaan asuntoja ehdotetuilla tavoilla. Rakentamisvaihtoehtojen korttelit eivät näytä kunnioittavan alueen pinnanmuotoja. Korttelit tehdään siis todennäköisesti räjäyttämällä alue ensin tasaiseksi. Tämä muuttaa peruuttamattomasti Helsingin merellisiä kasvoja ja kaupungin silhuettia Vanhankaupunginlahdella.

Rakentamisen aikaiset haitat noin kymmenen vuoden ajalta ovat myös peruuttamattomat Natura-luonnolle. Lintujen pesintäaika häiriintyy täydellisesti joka kevät, ja saaristomainen kasvisto tärveltyy. Kivinokan kesähiljaisuussäännön on luonnonsuojelullisista syistä oltava voimassa myös jatkossa, sillä iso osa Kivinokasta on arvioitu eläimistön tai kasvillisuuden kannalta arvokkaaksi. Kivinokassa on tärkeä lepakoalue sekä arvokas vanha metsä ja tervaleppälehto, joka kuuluu Helsingin luonnonsuojeluohjelmassa 2008–2017 [9] rauhoitettavaksi esitettyihin alueisiin. Osa Kivinokasta kuuluu Vanhankaupunginlahden suojattuun Ramsar-alueeseen.

Peruuttamattomien maisema- ja luonnonarvojen muutosten johdosta rakentamisvaihtoehdot tulisi hylätä.

E. Liikennemäärien kasvua ei ole järkevää tukea

Kaupunkisuunnitteluviraston kolmessa periaatteellisessa ehdotuksessa on täysin sivuutettu se, miten alueen asuntorakentaminen vaikuttaa alueen liikennemäärien kasvuun ja yksityisautoilun lisääntymiseen. 4000 asukkaan rakentamisvaihtoehdon osalta todetaan, että alue tukeutuu nykyisiin liikenneyhteyksiin. Virkistyskäyttöön nykyiset liikenneyhteydet ovat kohtuulliset, mutta jokapäiväistä arkiliikkumista ajatellen ajatus on toteuttamiskelvoton. Rakentaminen tuo tuleessa kevyemmässäkin vaihtoehdossa alueelle 4000 yksityisautoa ja raskaammassa vaihtoehdossa 12 000 autoa. Kivinokan perukoilta on kahden kilometrin kävelymatkaa bussille tai metrolle, mistä seuraa riski autoiluun nojaavasta kaupunginosasta.

Asuntorakentaminen sekä 4000 että 12000 asukkaan vaihtoehdot vaativat liikennerakentamista. Rakentaminen tuo tullessaan myös raskaan kaluston ylläpidon että jätekeräyksen muodossa. Huomattavasti lisääntyvä liikenne rasittaa viereisiä kaupunginosia sekä vähentää Kulosaaren kartanon miljööni sekä Herttoniemen siirtolapuutarhan arvoa kulttuurihistoriallisesti arvokkaina alueina.

Ennen kuin kaupunkisuunnittelulautakunta pystyy asiasta valistuneesti päättämään, tulisi liikennesuunnitelmien ja kunnallistekniikan linjausten olla perusteellisesti selvitetty.

Muita huomioita vaihtoehdoista, jotka kertovat periaatevaihtoehtojen karkeudesta:

1. Kaupunkisuunnittelulautakunnan esityksessä mainitut etäisyydet Kulosaaren ja Herttoniemen metroasemille ovat virheellisiä. Molemmille asemille on matkaa 1,9 km kesämaja-alueen portilta (lähde: Reittiopas)
2. Periaatevaihtoehdoissa ei ole esitetty parkkipaikkoja.
3. Siirtolapuutarha-alueesta on viistetty osa-alue.
4. Kaavailtu kevyen liikenteen reitti ympäri niemen (myös pyörille?), ei ole mahdollista toteuttaa rikkomatta luonnonsuojelualueen liikkumissääntöjä. Metsäpolut ovat riittävät.

F. Näkemyksiä periaatteellisten suunnitteluvaihtoehtojen arviointiin

Huomioita materiaalissa nyt esitetystä arvioinnista

Karkeaa arviointia on suoritettu tämänhetkisten, vasta karkeiden ja luonnosmaisten, periaatevaihtoehtojen kanssa. Arviossa VE 2 (4000 asukkaan asuntoalue) vaikuttaa mielestämme yhtä paljon alueen luontoarvojen vähenemiseen kuin VE 3 (12 000 asukkaan alue).

Kun vaihtoehdot on saatettu keskenään aidosti vertailukelpoiselle tasolle, tulee suunnitella, miten niitä arvioidaan.

Arviointi tulisi pyrkiä tekemään tehdä mahdollisimman monipuolisesti. Pelkkä arviointi kaupungin nykyisen strategian toimenpidelistauksia varten ei ole mielestämme riittävä.

Vaihtoehtojen yksi luonteva arviointimenetelmä voisi olla periaatteellisille ehdotelma-aihoille kehitetty SWOT-arviointi (vahvuuden ja mahdollisuudet sekä heikkoudet ja uhkakuvat).

Valistunut arviointityö ei kuitenkaan ole vaihtoehtoisten periaate-ehdotusten osalta vielä mahdollista, sillä keskeisiä selvityksiä uupuu tai niitä ei ole vielä tilattu.

Alla näkemyksemme mahdollisista arviointitehtävistä (1- 7), joiden tuottamat tulokset toimivat kaupunkisuunnittelulautakunnan jäsenten tukena valintapäätöksen muodostamisessa.

Jo luonnosmaiset vaihtoehdot mahdollistavat luomaan 'suuntaa-antavia arviointikäsitteitä' joidenkin arviointitehtävien osalta.

1. Arviointi asiantuntijalausuntoja ja selvitysten tuloksia vasten.

Kaupunginmuseon asiantuntijalausunto puoltaa Kivinokan kehittämistä virkistysalueena "Kaupunginmuseo katsoo, että Kivinokan alueen käyttö on siinä mielessä vakiintunut virkistyskäyttöön ja alueella on sen kaltaisia arvoja, että ympäristö tulisi jatkossakin säilyttää" (Kaupunginmuseon lausunto kaupunkisuunnitteluvirastolle 23.11.2011) [10].

Mielestämme jo periaatteellisten suunnitteluperusteiden kehittelyn vaiheessa (kaavoitus- prosessin valmisteluvaihe) tulee olla valmiudet arvioida keskenään hyvinkin erilaisia tulevaisuusnäkyviä antavat vaihtoehdot riittäviä asiantuntijalausuntoja ja selvitysten tuloksia vastaan. Näihin kuuluvat Kivinokan osalta ainakin kulttuurihistoriallinen selvitys (mielellään sisältäen sosiaalikulttuurihistoriallisen ja kotiseutuhistoriallisen selvityksen), luontoarvoselvitys, sekä viherrakennusalueiden selvitys, jonka laadinta on käynnistynyt [11].

Jos yleiskaavaprosessin valmisteluvaiheessa valmistellaan periaatteellisia suunnitteluvaihtoehtoja (kuten on päädytty tekemään Kivinokan osayleiskaavoituksessa ja Vartiosaaren osayleiskaavoituksessa), tulisi myös teettää alustava ympäristövaikutusarviointi vaihtoehtoisten periaatteiden osalta. Nyt olemme luisumassa päätöksentekotilanteeseen, jossa puuttuvat kaikki normaalit arviot muun muassa a) "opportunity costs", eli mitä hävitetään lopullisesti Kivinokassa jos rakennetaan?, b) vertailut miten nuo 4000-12000 asukkaat voisivat löytää kodin muualla, c) mitä vaikutuksia on infran rakentamisella nollassa suojelualueella?

2. Arviointi maankäyttö- ja rakennuslakia vasten [12]

Vaihtoehtoperiaatteiden on noudatettava yleistä maankäyttö- ja rakennuslakia. "Alueiden käytössä tulee luoda edellytykset hyvälle elinympäristölle sekä ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestäväälle kehitykselle. Alueiden käytön suunnittelun tavoitteena on lain 5 §:n mukaan vuorovaikutteiseen suunnitteluun ja riittävään vaikutusten arviointiin perustuen edistää mm. rakennetun ympäristön kauneutta ja kulttuuriarvojen vaalimista."

3. Arviointi yhteiskunnallista vaikuttavuutta vasten

Pitkän tähtäimen vaikuttavuuteen liittyvät selvitykset tulisi Kivinokan tapauksessa liittää mukaan vaihtoehtojen arviointiin. Virkistysaluevaihtoehtoa puoltaa se, että sillä on positiivinen jatkuva vaikutus pääkaupunkiseutulaisten hyvinvoinnin lisääntymiseen liikunnan ja ulkoilun ja sosiaalisen yhdessäolon tuomien terveysvaikutusten kautta. Virkistysalueiden käyttäjäpainetta poistuu muita suosituilta piknik- ja uintialueilta, kuten Pihlajasaari, Mustikkamaa ja Suomenlinna.

Arviointia tulisi tehdä myös kestävästä rakentamisesta mukaista maankäyttöä vasten.

Kesämajarakentaminen Kivinokassa on ohjeistettua ja niin kevyttä, että se ei aiheuta luonnolle rasitetta. Raskaampaa rakentamista tulee ohjata alueille, joilla on jo ollut rakentamista tai entisille satama-, tai varastokäytön alueille, ns. brown field alueille. Kestävästä rakentamisesta ISO-standardin [13] mukaan luonnontilaisten alueiden maankäyttö rakentamiseen ei ole suotavaa sen koko maapallomme kestäväydelle aiheuttamien vahingollisten vaikutustensa johdosta.

4. Arviointi paikan ominaispiirteitä kunnioittavia palveluskenaarioita vasten

Osana virkistysvaihtoehdon parantamista tulee kehittää Kivinokan toiminnallisia ideoita ja palveluskenaarioita, joiden kautta mahdollistuu alueen potentiaalisen vaikuttavuuden kokonaisvaltainen arviointi.

Virkistysaluevaihtoehto voi, ammattitaitoisesti kehitetyillä voimaannuttamis- ja kuntouttamispalvelujen kautta, vaikuttaa myös eriarvoistumisen ja syrjäytymisen ennaltaehkäisemiseen ja tasa-arvoon positiivisesti.

Korostamme, että Helsingin kaupungin eri toimijoiden käyttötarpeet Kivinokkaan liittyen tulisi selvittää uudisrakentamistarpeen lisäksi.

5. Arviointi kaupunginosien ja järjestöjen esittämiä näkemyksiä vasten

Tämän lausunтовastineen kohdissa 3-7 on kuvattu Kivinokan alueen menestystekijöitä ja kulmakiviä alueen tulevaisuuden kehittämiseksi. Katsomme että kaupunginosan tulevaisuuden hahmottamisessa tulee ottaa huomioon läheisten kaupunginosien mielipiteet

sekä laajemminkin helsinkiläisten kaupunginosayhdistysten ja aluetta tällä hetkellä aktiivisesti käyttävien toimijoiden näkemykset (kohta 9). Näissä näkemyksissä Kivinokan alueen tulevaisuus nähdään olevan kaikille avoin kansanpuisto.

Tämä näkemys on virkistysaluevaihtoehdon kanssa yhteneväinen.

6. Vaihtoehtojen arviointi Helsingin Visio 2050 osioita vasten [14]

Kivinokan tulevaisuuskuva virkistysaluekäytössä vahvistaa seuraavia visioita suoraan:

1. 'Virkistysalueet ja kaupunkiluonto' <http://www.yleiskaava.fi/2013/visioiteema-virkistysalueet-ja-kaupunkiluonto/>

Alue toimii yhtenä itäisen kantakaupungin ja Helsingin itäisten kaupunginosien kaupunginosa- ja liikuntapuistona. Kivinokka virkistysalueena tulisi nähdä osana visioiteemaa. (=> nykyisessä vision karttahaamossa tulisi olla iso vihreä ympyrä Kivinokan kohdalla).

Koko kaupungin mittakaavassa Kivinokka lukeutuu Pihlajasaaren ja Suomenlinnan kaltaiseksi kohteeksi, tarjoten loistavat puitteet virkistäytymiseen, retkeilyyn, ulkoiluun ja liikuntaan.

Tulevaisuudessa Kivinokka myös tasaa kävijämääriä kyseisiltä jo ylikuormitetuilta alueilta.

2. Kivinokka virkistysalueena tulisi nähdä osana visioiteemaa 'Kohti urbaania Helsinkiä'. Urbanismin käsitteeseen liitetään yleensä ympäristön toimintojen, väestön ja rakenteiden monipuolisuus sekä vaihtoehtojen mahdollisuus. Muun muassa alakulttuurien runsaus ja useiden erilaisten ihmisten kohtaamiset katsotaan urbaanin elämäntavan olennaiseksi piirteeksi [15].

Kivinokka tarjoaa kaupunkikulttuuritapahtumille keskisuuren urbaanin näyttämön sekä kaikille helsinkiläisille ja vierailijoille kohtaamisen ja yhdessä tekemisen mahdollisuuksia, lapsille ja nuorille sosiaalisen pääoman kasvualustan.

3. 'Merellinen Helsinki'

Kivinokan virkistysaluevaihtoehto tuo meren, merellä liikkumisen ja kalastuksen kaikkien asukkaiden lähelle. Kivinokan mikroilmasto on hyvin merellinen ja puhdas kivikaupungin raskaaseen hengitysilmaan verrattuna. Se on itäisen kantakaupungin asukkaiden (Kallio, Alppila, Hakaniemi, Vallila Hermannin, Kalasatama) läheisin avoin 'oma ulkoilualaue' päästä hetkeksi irti kaupungin vilksestä.

4. 'Yhä kansainvälisempi Helsinki'

Kivinokka tarjoaa turisteille ainutlaatuisen kokemuksen. Jo nyt opastettuja kaupunkikävelyjä järjestetään alueelle. Unique Kivinokka, Walking Tour or Nordic Walking in Kivinokka [16].

7. Arviointi Helsingin kaupungin visiota ja strategian toimenpiteitä vastaan.

Arviointia varten tulisi kehittää parempi esitystapa kuin nyt käytetyt 'pallurat'. Arviointia varten tulisi laatia sitä palveleva arviointimittaristo (esim 1-5 portainen) ja jokaisen arvioinnin yhteyteen tulisi liittää sanallinen selostus.

Liite 2: Kivinokan kehittämisehdotukset

Tavoitteena on Kivinokan olemassa olevien arvojen esiin nostaminen harkitusti kohdennettujen toimenpiteiden avulla, jotta Helsingin kannalta saadaan paljon irti kokonaisvaikuttavuutta hyvinvointiin, viihtymiseen ja vetovoimaisuuteen, vähillä investoinneilla.

Nykyiset palvelut eivät riitä kasvaville käyttäjämäärille

Yhteensä yli 600 kesämajan sekä 182 siirtolapuutarhamökin omistajien lisäksi Kivinokkaa käyttävät virkistysalueenaan nykyisin tuhannen helsinkiläiset. Alue on vahvistettu asemakaavassa Herttoniemenrannan lähivirkistysalueeksi, mutta päiväretkeilijöitä ja ulkoilijoita tulee vuosi vuodelta yhä enemmän monista muistakin kaupunginosista. Uusia käyttäjäryhmiä ovat mm. lintuharrastajat, lepakkojen bongaajat, ympäristötaidenäyttelyjen katsojat sekä vierailut vanhainkodeista ja päiväkodeista.

On huomattu, että Kivinokan nykyiset palvelut ja toiminnot eivät enää riitä palvelemaan alueen jatkuvasti lisääntyviä käyttäjämääriä. Kehittämissuunnitelman tavoitteena on vahvistaa Kivinokkaa kaikkien helsinkiläisten virkistysalueena, urbaanina mökkikylänä ja helposti saavutettavana luontokohteena aarnimetsineen Viikin luonnonsuojelun alueen kupeessa. [4]

Kehittämissuunnitelmia, uusia palveluita ja toimintoja Kivinokkaan:

LYHYEN AIKAVÄLIN TOIMENPITEITÄ

Osittain valaistun katuvaloverkoston täydentäminen: kävely, lenkkeily, polkupyöräily ja hiihtoreitit. Jokakesäiseen ympäristötaidenäyttelyyn liittyviä taidelajeja ja alueen ympäri kiertävä kulttuuripolku. Luontopolku kesämaja-alueelle, luontoretkiä (linnut, lepakot, kasvit, hiidenkirnut ym.), vierailuja päiväkodeista ja vanhainkodeista. Jalkapallokentän kunnostus ja käyttö myös liitokiekkoiluun.

Pikajuoksuradan, pituushyppypaikan ja (ranta)lentopallokentän kunnostus. Uimarannalle uimakoulu, joogatunteja ja hiekanveistotapahtumia, uimarannan tanssilavalle konsertteja ja lavatansseja. Metsiköihin lasten majanrakennusleirejä. Palstaviljelyalueen kehittäminen; peruskunnostus ja ojitus, uusien palstojen raivaus, vieraslajien poisto, viljely- ja kompostointikurssit, sadonkorjuujuhlat. Aarnimetsäalueelle lisää eläin- ja kasvilajeista kertovia opastaulu. Nykyisten avoimien tapahtumien (mm. juhannusjuhla, elokuuhla, joulupolku) täydentäminen: sadonkorjuun juhla kekri, talvipäivän seisauksen juhla. Talvella jäälle napakelkka, luistelurata ja hoidettu hiihtolatu sekä talviuuintirata. Lumen- ja jäänveistotapahtumia ja lumilinnojen rakentamista.

KESKIPITKÄN AIKAVÄLIN TOIMENPITEITÄ

Kivinokkalaiset ry:n 380 kesämajan mökkialueen täydentäminen uusilla kesämajoilla (purettujen paikalle sekä muihin sopiviin paikkoihin), uusia majoja n. 50 kpl, rakennusten ulkopuolella alueen säilyttäminen luonnonmukaisena. Reittiverkoston kehittäminen esteettömäksi. Uusi valvottu lasten leikkipaikka korvaamaan purettu paikka. Kesäkahvilaan ympärivuotinen liikuntapalvelupiste, jossa vuokrataan kesällä onkivälineitä, kiikareita, luonto-oppaita, kajakkeja ja polkupyöriä sekä talvella retkiluistimia, lumikenkiä, ahkioita ja pilkkitarvikkeita. Esteetön uimapaikka suurelle uimarannalle (luiska, jonka avulla veteen päästään pyörätuolilla). Mattojen pesupaikka (pesuvesien imeytys). Vierassenelaiturit kahvilan lähelle ja niemen vanhojen laitureiden paikalle. Venevuoroja keskustasta ja Sörnäisistä Kivinokkaan kesäviikonloppuina. Uusi katsomo ja näyttämö Kivinokan kesäteatterille. Koira-aitaus ja agilityrata lähelle Kipparlahden silmukan bussipysäkkiä. Katettu lukittava jätekatos nykyisen jäteaitauksen tilalle. Nykyisten rakennusten ja rakennelmien kunnostus (avoin tanssilava ja studiomökki suuren uimarannan tuntumassa,

ns. vahtitupa alueen portilla) ja mahdollinen laajennus (mm. studio). Senioreiden käyttöön suunnattua liikuntavälineistöä. Lapsille kiipeilyratoja sekä majan- ja iglunrakennuspaikkoja.

PITKÄN AIKAVÄLIN TOIMENPITEITÄ

Sauna ja avantouintipaikka pohjoiselle uimarannalle (pesuvesien imeytys), suunnittelu esim. Aalto-yliopiston Puustudiossa. Melontakeskus, josta voi vuokrata kanootteja, kajakkeja, soutuveneitä ja myös pieniä purjeveneitä. Samassa uudessa rakennuksessa voisi melontakeskus, sauna ja kahvila. Kartanon lähistöllä olevien kahden vanhan, tyhjillään olevan puuhuvilan kunnostaminen yhdistyskäyttöön (useita samanaikaisia käyttäjiä, esim. partiolaiset, luontokerhot, lintuyhdistykset) tai retkeilymajatyypiseen majoituskäyttöön. Näkötorneja lintujen ja maisemien katseluun. [4].

Liite 3: Asuntotuotanto ja asumistarpeen arviointi

Asuntotarpeen arviointi ei ole aivan yksinkertaista ja virhemarginaalit voivat olla huomattavia. Asuntotarve pohjautuu väestökehitykseen, jossa vaikuttavia tekijöitä on paljon luonnollisen väestökehityksen lisäksi mm. siirtolaisuus (maastamuutto, maahanmuutto, nettomaahanmuutto, tilapäinen maahanmuutto sekä maassamuutto (muutot alueilta toiselle, perhekuntien pilkkoutuminen, ikäihmisten asuminen). Näitä kaikkia muuttuvia osatekijöitä on haasteellista hahmottaa. (Asuntotuotanto 2030, Asuntotuotantotarpeeseen vaikuttavia tekijöistä. VTT technology 2, 2012) [17].

Helsingin yleiskaavoitusprosessia ohjaamaan on valittu asuntotarvearvio, joka perustuu nopeaan väestökehityksen linjaukseen asuntotarpeen ennustamisen pohjaksi, "Helsingin asukasluku on 595 000 (vuoden 2012 alussa). Projektioissa nopean ja voimakkaasti hidastuvan skenaarion vaihteluväli on vuoteen 2035 mennessä 111 000 henkeä ja vuoteen 2050 mennessä 214 000 henkeä. Väestö kasvaisi nopeassa vaihtoehdossa vuoteen 2035 mennessä 165 000 henkeä ja vuoteen 2015 mennessä 266 000 henkeä. Voimakkaasti hidastuvassa vaihtoehdossa kasvu olisi 53 000 henkeä vuoteen 2035 mennessä ja saman verran vuoteen 2050 mennessä. Toisin sanoen Helsingin väestön kasvu pysähtyisi 2030-luvulla" [18].

Näin laskien on päädytty tavoitteeseen, että asuntoja tulee rakentaa 5000 vuosittain, mutta tarve voi olla myös pienempi. Johtuen arvioinnin aikana tehdyistä oletuksista ja tulevaisuuden ennustamisen yleisistä haasteista.

Asuntoja on mahdollista tuottaa muillakin tavoilla kuin rakentamalla uusia asuinrakennuksia ja -alueita. Painopisteen tulisi siirtyä strategisen tahdon voimalla muihin keinoihin, kuten täydennysrakentamiseen erityisesti esikaupunkialueilla sekä ottamalla käyttöön Helsingin kaupunkirakenteessa olevia melko laajoja mutta maankäytöllisesti tehottomia, matalasti rakennettuja alueita (esim. Herttoniemen teollisuusalue, Roihupellon teollisuusalue) ja muuttamalla niitä osittain asuinalueiksi. Asuntoja syntyy lisää kantakaupungin kiinteistöjen perusparannusten yhteydessä rakentamalla kattohuoneistoja sekä ennen kaikkea muuttamalla olemassa olevia tyhjiä teollisuus- ja toimistokiinteistöjä asuinkäyttöön. Näin tuotetut asunnot ovat myös hyvin haluttuja perheiden asumistarpeiden ja -toiveiden yhä monimuotoistuesssa.

Mielestämme Helsingin asuntopulaa ei voi ratkaista rakentamalla Kivinokka. Kannatamme Kivinokan alueen kehittämistä kestävästä kehityksen periaatteiden mukaan, jotta alueen virkistyskäyttö, kulttuuriympäristön vaaliminen ja luonnonsuojelu saadaan tulevaisuudessa tasapainoisesti turvattua.

Viitteet

- [1] Kivinokka, Osayleiskaava, Osallistumis- ja arviointisuunnitelma
- [2] KSV:n laatimat Kivinokan suunnitteluperusteet VE1, VE2, VE3 esitelty 16.9.2013 Kivinokan keskustelutilaisuudessa
- [3] Työohjelma, joka koskee suunnitelmavaihtoehdon laatimista Kivinokan korttelirakenteesta ja liikenneatkaisusta.
- [4] Ote Kehittämisehdotuksesta 24.2.2013, jossa on uusia ehdotettu palveluita ja toimintoja Kivinokkaan. Kivinokkalaiset ry:n toimesta toimitettu kaupunkisuunnitteluvirastolle alkuvuodesta 2013, sekä uudelleen 19.9.2013 suoraan Kivinokan periaatteellisesta viheraluevaihtoehdosta (VE1) vastaavalle kaupunkisuunnittelijalle.
- [5] Helsingin kaupungin yleissuunnitelman liitteessä, 31.1.2012
- [6] Helsingin kaupungin Ympäristölautakunnan lausunto kaupunginhallitukselle 24.5.2011
- Ympäristölautakunta tunnistaa Kivinokan alueen kulttuurisarvot ja suosittaa Koko Kivinokan alueen liittämistä Helsingin kaupunkiin, jotta kaupunkipuiston kriteerit vahvistuvat.
- “Valtuusto hyväksyi yksimielisesti kaupunginhallituksen (2.2.2009) ehdotuksen, jonka mukaan Helsingin kaupunkipuiston kehittäminen on tarkoituksenmukaisin tapa vaalia kansallisen kaupunkipuiston arvoja. Vuoden 2000 alusta voimaan tullut ja vuonna 2008 täydennetty maankäyttö- ja rakennuslaki mahdollistaa kansallisen kaupunkipuiston perustamisen. Kansalliselle kaupunkipuistolle on määritelty neljä kriteeriä: sisältö, laajuus ja eheys, ekologisuus ja jatkuvuus sekä kaupunkikeskeisyys.
- Kesämaja-alueitten osalta Lautasaaren kesämaja-alue on yleiskaava 2002:ssa ja asemakaavassa merkitty virkistysalueeksi. Kivinokka on Yleiskaava 2002:ssa osoitettu selvitysalueeksi. Kivinokan osayleiskaavatyö käynnistyy 2011. Kivinokassa sijaitsee merkittävä luonnonsuojelualuevaraus (vanha metsä) sekä paljon muita luonto- ja kulttuuriarvoja. Kivinokka on ympäristölautakunnan mielestä aiheellista liittää tyveään myöten Helsingin kaupunkiin sekä perustaa vanhan metsän alue ja tarkemmissa inventoinneissa mahdollisesti löytyvät arvokohteet luonnonsuojelualueiksi.”
- [7] MRL, Lakimomentit suojelusta ja suojeltavista arvoista
- Maakuntakaavaa laadittaessa on kiinnitettävä erityisesti huomiota muun muassa maiseman ja kulttuuriperinnön vaalimiseen (MRL 28 §).
  - Yleiskaavaa laadittaessa on otettava huomioon rakennetun ympäristön, maiseman ja luonnonarvojen vaaliminen (MRL 39 §).
  - Asemakaavaa laadittaessa rakennettua ympäristöä tulee vaalia eikä siihen liittyviä erityisiä arvoja saa hävittää (Asemakaavan sisältövaatimukset MRL 54 §).
  - MRL:n 118 §:n mukaan rakentamisessa, rakennuksen korjaus- ja muutostyössä ja muita toimenpiteitä suoritettaessa samoin kuin rakennuksen tai sen osan purkamisessa on huolehdittava siitä, ettei historiallisesti tai rakennustaiteellisesti arvokkaita rakennuksia tai kaupunkikuvaa turmella. Turmelemiskielto koskee niin rakentamisen arvokkaita yksityiskohtia kuin rakennetun ympäristön kokonaiskuvan vaalimista.
- [8] Laki rakennusperinnön suojelemisesta (498/2010):
- Rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain mukaan kansallisen kulttuuriperinnön säilyttämiseksi suojellaan kulttuurikehitykseen tai historiaan liittyviä rakennuksia, rakennusryhmiä ja rakennettuja alueita. Asemakaavoitetuilla alueilla tämä toteutetaan ensisijassa maankäyttö- ja rakennuslain säädösten nojalla asemakaavalla. Kun asemakaavalla suojellaan rakennussuojelulain tarkoittama kohde, voidaan kaavan mahdollistamissa rajoissa antaa vastaavanlaisia suojelumääräyksiä kuin rakennusperinnön suojelemisesta annetulla lailla suojeltaessa. Lain tavoitteena on turvata rakennetun kulttuuriympäristön ajallinen ja alueellinen monimuotoisuus, vaalia sen ominaisuutta ja erityispiirteitä sekä edistää sen kulttuurisesti kestävä hoitoa ja käyttöä. (kohteen suojeluun tämän lain mukaisesti on erityisiä syitä asemakaavoitustilanteen vuoksi)
- [9] Helsingin luonnonsuojeluohjelma 2008–2017
- [10] Helsingin Kaupunginmuseon lausunto kaupunkisuunnitteluvirastolle 23.11.2011
- [11] Viherrakenteen kartoitus käynnistynyt syyskuussa 2013

“Viherrakennetta ja kaupunkiluonnon monimuotoisuutta tarkastellaan yleiskaavatyön pohjaksi yhteistyössä Helsingin yliopiston ympäristötieteiden laitoksen kanssa. Tutkimusyhteistyön avulla halutaan löytää keinoja kestävä viheralueiden verkoston säilyttämiseksi myös asukasmäärän kasvaessa. Huomioon otetaan yleiskaavan lähtökohdat ja tavoitteet. Helsinki kasvaa ja vuonna 2050 kaupungissa voi olla 260 000 uutta asukasta. Myös kaupunkirakenne tulee tiivistymään. Tutkimuksessa apuna käytetään olemassa olevaa aineistoa, kaupunkiekologista tutkimusta ja asiantuntijoita. Ohjausryhmässä on mukana edustajia sekä Helsingin yliopistolta että kaupunkisuunnitteluvirastosta. **Kaupunkisuunnitteluvirastolle hankkeen raportti luovutetaan joulukuun puolivälissä.**

[12] Maankäyttö- ja rakennuslaki

Alueiden käytön suunnittelun lähtökohtana ovat maankäyttö- ja rakennuslain 1 §:ssä säädetyt yleistavoitteet. Niiden mukaan alueiden käytössä tulee luoda edellytykset hyvälle elinympäristölle sekä ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestäväälle kehitykselle. Alueiden käytön suunnittelun tavoitteena on lain 5 §:n mukaan vuorovaikutteiseen suunnitteluun ja riittävään vaikutusten arviointiin perustuen edistää mm. rakennetun ympäristön kauneutta ja kulttuuriarvojen vaalimista.

Rakentamisen ohjauksen tavoitteena on lain MRL:n 12 §:n mukaan edistää mm. viihtyisän ja esteettisesti tasapainoisen elinympäristön aikaansaamista ja rakentamista, joka perustuu elinkaariominaisuuksiltaan kestäviin ja taloudellisiin sekä kulttuuriarvoja luoviin ja säilyttäviin ratkaisuihin. Tavoitteena on myös edistää rakennetun ympäristön ja rakennuskannan suunnitelmallista ja jatkuvaa hoitoa ja kunnossapitoa.

[13] ISO 21929 -standardi (Sustainability in building construction). Kestävän rakentamisen arviointia ohjeistava standardi, ottaa huomioon rakentamisen aiheuttaman vaikuttavuuden taloudellisen sosiaalisen ja ympäristöllisen kestävyden näkökulmista.

[14] Yleiskaavaprosessin aikana kehitetyt Helsingin vision 2050 osat ovat:

1. Houkutteleva asuminen 2050
2. Elinkeinot ja keskukset
3. Kestävän liikkumisen verkostokaupunki
4. Virkistysalueet ja kaupunkiluonto
5. Kohti urbaania Helsinkiä
6. Merellinen Helsinki
7. Yhä kansainvälisempi Helsinki

Jokaista teemaa on pohdittu läpileikkauksena saavutettavuuden, kaupunkituottavuuden ja -talouden, ekotehokkuuden, ilmastonmuutoksen ja energian sekä ympäristön ja hyvän kaupunkielämän näkökulmista.

[15] Matti Visanti: Urbanismi ja kaupunkisuunnittelun näkökulma Rakennustieto 4/2008. Rakennustieto Lehdet.

[16] Unique Kivinokka

Walking Tour or Nordic Walking in Kivinokka <http://www.helsinki-cityride.com/>

Kivinokka peninsula is situated in the old city's bay between Kulosaari and Herttoniemi. It is an exceptional natural place and an unique reserve of birds in Europe at just some subway stations from the city centre. Kivinokka is famous for its open-air dance floors and for its summer village of small houses created in 1918 by The Workers Associations of Helsinki

[17] Asuntotuotanto 2030, Asuntotuotantotarpeeseen vaikuttavia tekijöistä. VTT technology 2, 2012.

[18] Helsingin Yleiskaava. Helsingin seudun ja Helsingin väestökehitys. Toteutunut väestönkasvu ja projektiot vuoteen 2050. KSV yleissuunnitteluosaston selvityksiä 2012:3.